

DET GODE, SELVFØLGELIGE SAMARBEJDE

Skole-hjem-symbiose

"Man skal hele tiden være i overskud. Man skal hele tiden følge med for at være med i næste skridt, når der sker noget", fortalte Emils mor, som jeg interviewede om skole-hjem-samarbejdet i en københavnsk indskolingsklasse. Vi talte om ForældreIntra og om, hvad der skulle til, for at forældrene i klassen kunne involvere sig i deres børns skolegang, sådan som skolen og lærerne lagde op til i Emils klasse. Det krævede, at man fik lavet nogle faste rutiner i hverdagen. For ellers risikerede man at "komme helt ud af kampen", som moren sagde.

Hendes forsøg på at følge med i sine tre børns skolegang betød, at familien havde faste tidspunkter på dagen, hvor hun eller faren konsulterede ugeplanerne. Om morgenen for at sikre, at børnene havde alt det rigtige med, og om eftermiddagen for at sikre, at de fik lavet deres lektier. Derudover skulle de finde

tid til det daglige tjek af ForældreIntra, til at engagere sig i læringsaktiviteter og i det sociale liv i klassen, midt i alle de andre gøremål i en travl børnefamilie. Det handlede om at få skolens information og skolearbejdet integreret i hverdagslivet, og om at gøre skolen til en del af familielivet. Lade skolen få lov til at fylde i familien og *flyde sammen* med den.

I dag ser vi, at skole og hjem flettes stadig mere sammen, og lærere og forældre samarbejder og kommunikerer som aldrig før. Skolen kræver mere af forældre, og forældre spiller en stadig større rolle i skolen. Det viser den måde, hvorpå Emils mor organiserede sin involvering og sit "overskud": Hvis barnet skal følge med i skolen, er forældrene også nødt til at gøre det. Barnet kan ikke klare opgaven alene længere.

Heldigvis for Emils forældre var de to voksne i hjemmet, så de kunne dele denne opgave, og heldigvis passede den godt til deres opdragelsesværdier, hvor uddannelse og læring i forvejen var vigtige pejlemærker.

Men sådan er det ikke i alle familier. Nogle forældre er alene om opgaven. Nogle mangler kompetencerne til den. Eller tiden. Nogle magter ikke opgaven. De er måske optaget og ophængt af andre, mere presserende opgaver. Og nogle ser det slet ikke som deres opgave at være aktivt involveret i skolen.

Skole-hjem-samarbejdet fungerer altså godt i nogle tilfælde og mindre godt i andre. Det er et komplekst samspil mellem skolens krav og forventninger på den ene side, og forældrenes forudsætninger, ressourcer, værdier, ønsker og behov på den anden side. Og i det samspil har familiers konstellation, forældrenes måde at opdrage på, deres hverdagsliv og overskud, deres IT-vaner, uddannelsesniveau og professionelle kompetencer afgørende betydning.

Derfor er det interessant at se på samspillet mellem skole og hjem fra forældrenes perspektiv. Og at rette blikket mod sociale forskelle, og hvad de betyder for forældrenes muligheder for at involvere sig på den 'rigtige' måde i deres børns skolegang. Det er den linse, jeg bruger til at stille skarpt på, hvordan skoler og lærere kan tage ansvar for, at samspillet mellem skole og hjem fungerer til gavn for børnene.

Ping-pong

Når jeg har valgt at kalde bogen *Samspil mellem skole og hjem* og ikke *Samarbejde mellem skole og hjem*, så er det for at betone bevægelserne og dynamikkerne mellem de to institutioner: Det, skolen gør, virker ind i familien. Og omvendt: Det, familierne gør, virker ind i skolen. Men ikke altid på den måde, som det var tiltænkt. Som en bordtennisbold, der hopper fra den ene side af bordet til anden, hvor vinklen og afsenderens slag afgør boldens retning og kraft. Medmindre den altså går i nettet.

Samarbejdet afhænger af samspillet, og hvis vi vil forstå, hvorfor samarbejdet enten fungerer eller ikke fungerer, så må vi se på de faktorer, som former det. Det er nemlig ikke noget tilfælde, at Emils forældre formåede at organisere deres involvering i skolen, så den blev godt integreret i hverdagslivet. Det er, som den amerikanske sociolog Annette Lareau har understreget i sit snart ikoniske studie *Unequal Childhoods*: Vi kan ikke nøjes med *enten* at rette blikket mod skolen *eller* mod familien. Vi skal kigge på skolen og familien *samtidig*. Og se på skolens respons på det, forskellige forældre gør. Vi skal have blik for sammenhængene, hvis vi vil blive klogere på, hvorfor nogle forældre er bedre til at indgå i

skole-hjem-samarbejdet end andre, og hvorfor de forskelle, som har stor betydning for børnene, er så svære at overvinde.

Ordet 'samspil' er bedre end 'samarbejde' til at indfange de forskelle. Når vi tænker på samarbejdet som et samspil, kan vi bedre forstå det som et komplekst kulturelt møde mellem skole og hjem. At det er 'ping-pong' mellem skolens krav og forventninger på den ene side og forældrenes ressourcer på den anden. Det åbner vores øjne for, at forældreinvolvering ofte handler mere om forældres forskellige sociale, kulturelle og følelsesmæssige udgangspunkter end om deres vilje og lyst til at støtte deres børns skolegang.

Men dynamikken har det med at forsvinde, når vi taler om skole-hjem-samarbejde i dag. Når man politisk omtaler forældre som 'aktive medspillere' og 'ressourcer for læring' og i øvrigt betoner, at et godt samarbejde er afgørende for, at undervisningen kan lykkes, ja så rettes blikket mere mod forældrene end mod skolen. Fokus bliver, hvordan forældrene kan blive bedre til at indgå i samarbejdet og lære at involvere sig på den rigtige måde.

Vi ser i disse år et stort fokus på familiens rolle i barnets læring, både i daginstitutioner og i skolen. At skole og hjem skal samarbejde, tager vi i dag for givet.

Vi taler om at styrke forældreansvaret og om 'hjemmelæringsmiljøet'. På den måde retter vi opmærksomheden hen på forældrenes individuelle ansvar og væk fra de strukturelle betingelser, som et sådant ansvar tager afsæt i.

Og selvom der tales meget om forældrenes rolle og ansvar i skolen, så har forældreperspektivet det med at forsvinde fra snakken. For hvad mener forældrene egentlig selv? Hvordan oplever og håndterer de skole-hjem-samarbejdet i dagligdagen? Hvad vil og kan de?

I min forskning har jeg været optaget af at forstå, hvor forskelligt forældre kan opleve og håndtere samarbejdet med skolen. Jeg har undersøgt, hvordan forskellene formes af samarbejdets rammer såvel som skolens krav og af forældrenes muligheder for at indgå i de rammer og leve op til kravene.

Hvad er 'det nye'?

Det er ikke nyt, at skole og hjem skal samarbejde. Det har vi en lang og lovfæstet tradition for i Danmark. Særligt fra 1970'erne begynder samarbejdet at tage den form, som er så udbredt i dag, med forældremøder, skole-hjem-samtaler og sociale arrangementer. Da jeg selv gik i skole i 1980'erne, var forældres deltagelse begrænset til forældremøder, forældrekonsultationer, en julefest og forårskoncerten. Om forældrene assisterede med lektierne, blandede skolen sig ikke i. Min lille, flade kontaktbog var måden, skole og hjem kommunikerede på, hovedsagelig i korte beskeder. Jeg havde den samme kontaktbog i fem år.

Indimellem fik vi også en seddel med hjem, for eksempel hvis vi skulle på tur eller der var en temaugle. Eller hvis skolen inviterede til teaterforestilling eller sommerfest. Det var med andre ord begrænset, hvad forældrene skulle engagere sig i. Men stille og roligt skete der i de år en bevægelse hen mod en tættere relation mellem skole og hjem.

Skole-hjem-forskeren Birte Ravn har vist, hvordan særligt 1990'ernes økonomiske pres på velfærdsstaten betyder, at skolen trækker forældre mere ind som skolens assistenter. Nu skal forældrene gøre noget til gengæld for undervisningen af deres børn. Det bliver til "noget for noget", som *Konkurrencestatens* ophavsmænd Ove Kaj Pedersen har formuleret det.